

De Omgevingswet in Belvedere: theorie en praktijk komen samen

Een nieuwe manier van ontwikkelen, zonder blauwdruk en met een open einde. Met eindgebruikers op zoek naar een goede bestemming van het gebied, met behoud van natuur. Een nieuw groen en urban stukje Maastricht ontwikkelen zonder plannen en tekeningen. Kan dat?

Initiatief bij gebruikers

Peter de Ronde, stadsontwikkelaar van de gemeente Maastricht nam de deelnemers van het deelcongres 'Ontdek de Omgevingswet' mee op een prachtige wandeling door het Lage Frontenpark. De wandeling startte bij het Radium, de plek waar vroeger banden en rubber werden geproduceerd. Voor dit terrein waren grootse plannen, het was onderdeel van een masterplan waar 4.000 woningen zouden komen. Toen kwam de crisis en trokken de investeringspartners zich terug en de gemeente gooide het roer om. "Maastricht staat bekend om haar sfeer van 'sjiek en sjoen', van de mooie binnenstad en de grote concerten van Andre Rieu", aldus Peter de Ronde. "Het Radium is de nieuwe tegenhanger, een onaf gebied met een rauw randje dat zich goed leent voor urban activiteiten. Daarbij past het om gebruikers met ideeën te laten komen. We experimenteren, zijn op zoek naar wat past in deze omgeving. En zo zitten hier in het Labgebouw nu bijvoorbeeld een kunstcollectief, een modeatelier, een escape room en komt er binnenkort een boulderhal."

Authentiek karakter behouden

De wandeling leidt de deelnemers het Lage Frontenpark in. Over een pad dat helemaal past bij het ruwe karakter van de omgeving. Het pad is gelegd op oude spoorbielzen met betonnen platen. De platen zijn er bewust opgelegd zodat rekening wordt gehouden met de beschermde hagedissen en andere kleine dieren. Ze lagen op sommige plekken 30 centimeter boven de grond. Dan moet er een

rand of een hekje worden geplaatst. Dat doet afbreuk aan het authentieke karakter van het pad. Of zoals De Ronde het stelt: “Vanaf de Preikestolen, het bekende plateau op een fjord in Noorwegen, kijk je 600 meter naar beneden. En daar staat ook geen hek, want met hek gaat de beleving verloren. Zo hebben we er ook voor gekozen om dit pad authentiek te laten.”

Cultuur en natuur samen laten gaan

In het Frontpark wordt de oude vestingmuur gerestaureerd. Dat doet de gemeente in nauwe samenwerking met cultureel erfgoed en natuurorganisaties. Hier kiest de gemeente bewust voor meer regie. De Ronde: “Ons uitgangspunt is niet om de vestingwerken te restaureren of ze in oude staat terug te brengen. We herstellen ze en geven ze betekenis. Dat betekent dat we zowel oog hebben voor de natuurwaarden als de culturele waarden. Tijdens de restauratie kwamen we onder de begroeiing een stenen huisje tegen. Het bleek een havenmeesterhuisje te zijn. Van het culturele oogpunt lijkt het logisch om het weg te halen, zodat de vestingwal beter tot z'n recht komt. Vanuit het oogpunt van natuur konden we het zinvolle bestemming geven. Er moest nog ruimte voor vleermuizen gecompenseerd worden en dit was een mooie plek. Daarnaast hebben we in dit gebied ijsvogels en dus is een deel van het huisje nu een plek om vogels te spotten. Een mooi voorbeeld van een ongeplande ruimtelijke ontwikkeling.”

Spontane planvorming

De wandeling vervolgt over een stuk nog niet verhard pad, waarvan ze in Maastricht nog niet hebben besloten wat ze er mee gaan doen. “We gaan eerst kijken hoe mensen het park gaan gebruiken”, aldus de Ronde. Tot slot komt de groep bij een stuk van de afrit van de oude Noorderbrug. Die is daar bewust blijven staan. Als een soort icoon in de ruimte. Hier is weer ruimte voor spontane planvorming. Over een half jaar verlaat de aannemer van het Noorderbrugtracé het gebied. Het huis is dan af, maar de inrichting niet. Voor de bestemming van de oude afrit wordt een prijsvraag uitgeschreven. “Of het tuinen op hoogte worden, een picknickplek of een skatebaan, dat is nog niet bekend. Daar gaan belanghebbenden over meedenken. Ons uitgangspunt is dat we belanghebbenden de ruimte willen laten gebruiken, in plaats van in gebruik laten nemen”.

Uitnodigen in plaats van opleggen

Na de wandeling neemt het gezelschap plaats in de skylobby van het Studenthotel voor een theoretisch kader door Martijn van der Steen van de NSOB en de Erasmusuniversiteit. “De voorbeelden uit de wandeling laten zien hoe je stuurt in netwerken en hoe je samen met de omgeving waarde creëert. Dat doe je niet door alles op te leggen, maar door uit te nodigen”, aldus Van der Steen. “Maar de wandeling laat ook zien hoe gevarieerd ‘uitnodigen’ is; soms is het zelf een terrein aanpakken, ontwikkelen en het heft in handen nemen; in andere delen van de wandeling zagen we dat het echt loslaten is en zien wat er komt was.” In elk van die vormen is het van belang dat je als openbaar bestuur je verantwoordelijkheid niet verliest. In de publieke ruimte zijn er altijd strijdige waarden en belangen die goed geborgd moeten zijn en blijven. “Dat is de uitdaging van

Omgevingswet: het is een combinatie van loslaten en vertrouwen op de energie in netwerken én het borgen van kernwaarden van bestuur, zoals rechtsgelijkheid, rechtszekerheid en politiek primaat.” Dat zorgt volgens Van der Steen voor uitdagingen bij gemeenten: “Het betekent dat gemeenten hun eigen procedurele binnenkant in verbinding moeten brengen met de verwachtingen van de burger.

Systeemwereld en leefwereld komen bij de Omgevingswet voortdurend met elkaar in aanraking. Die moet je zien aan te sluiten, zonder de eigen kernwaarden van goed bestuur te verliezen in pogingen ”

De Omgevingswet biedt veel kansen om initiatieven vanuit de samenleving te vergroten. Maar dan moet je als gemeente wel ruimte durven geven en kunnen laten. Daar zit volgens Van der Steen een grote uitdaging. Want hoe ga je als gemeente om met initiatieven die misschien niet volledig voldoen aan de regels, maar die wel veel toegevoegde waarde hebben voor de samenleving? Van der Steen: “Kijk niet waar het initiatief niet aan de regels voldoet, maar kijk wat er goed aan is”.

Systematisch reflecteren

Van der Steen legt uit dat het goed is om systematisch om te gaan met de Omgevingswet. Hij hanteert vier kwadranten:

- De presterende overheid met zijn nadruk op presteren en het meten van resultaten
- De rechtmatige overheid met zijn nadruk op rechtmatigheid en procedures
- De samenwerkende overheid met zijn nadruk op convenanten, publiek private samenwerkingen en het opzoeken van partijen
- De responsieve overheid met zijn nadruk op maatschappelijke veerkracht, die onbevangen de initiatieven in de buitenwereld tegemoet treedt

Van der Steen benadrukt dat de samenwerkende en responsieve overheid weliswaar het meest in de geest van de Omgevingswet handelen, maar je niet altijd de samenleving aan zet kan laten. “De presterende en de rechtmatige overheid appelleren aan de klassieke overheid, aan rechtmatigheid, doelmatigheid en politiek primaat. Die waarden zijn met de Omgevingswet niet weg, maar moeten nieuwe invulling krijgen. Ook kom je ook vraagstukken tegen die lastig te organiseren zijn vanuit de samenleving; daar kan en moet je als gemeente nog ‘gewoon’ het voortouw nemen. Neem bijvoorbeeld het bepalen van een locatie voor asielzoekers. Dat lost de samenleving niet makkelijk zelf op. Op omstreden besluiten kun je daarom beter zelf de regie houden. Blijf dus scherp op je eigen rol en denk goed na over hoe je die organiseert. Het werken vanuit de geest van de Omgevingswet gaat vooral om het matchen van de juiste aanpak aan een vraagstuk dat voor ligt; soms is dat ‘gewoon’ zelf doen, vaak zal het zijn overlaten aan een netwerk of in co-creatie met maatschappelijke partijen tot ontwikkeling komen. Het maken van de juiste match is waar het bij de Omgevingswet om gaat ”